

HB1836

HÍRADÓ

könyvtári

A FŐVÁROSI SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁR DOLGOZÓINAK TÁJÉKOZTATÓJA

XXXV. ÉVFOLYAM

10. SZÁM

1991. OKTÓBER

Szerkesztőbizottság

Tverdota Miklósné *elnök*
Katsányi Sándor *felelős szerkesztő*
Aknay Tibor, Bardócz Antalné
Csoma Mihályné, Havas Katalin
Varró Istvánné, Weisz Sándorné

Felelős kiadó: Kiss Jenő főigazgató

Megjelenik havonta

Ára: 10.- Ft

Előfizetési díj egy évre 120.- Ft
Készült a FSZEK sokszorosítójában

Táskaszám

91/346

Eng. szám: III/UHBj/30/1981

ISSN 0139-1917

KÖNYVTÁRUNK HELYZETÉRŐL

A Fővárosi Önkormányzat Kulturális Bizottságának adott tájékoztató - rövidítve

Budapest egyik legrégebbi, ma a legnagyobb hatókörű kulturális intézménye a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár. Az 1904-ben alapított intézmény története során nem csak mennyiségileg /állományát, fiókjainak számát stb. tekintve/ nőtt, de tevékenysége, szerepének fölfogása is többször változott, igazodva a szakma fejlődéséhez, s meghatározva a társadalom és a fenntartó város igényei és lehetőségei által.

Mára - történetileg is meghatározva - kettős feladatrendszere alakult ki: részben a város nyilvános könyvtára, amely a központi könyvtártól a legkisebb fiókiig más-más szinten közművelődési feladatokat lát el, részben - a központi könyvtár révén - szakkönyvtárként működik (pl. a szociológia területén).

A nyilvános közművelődési könyvtári feladatok tekintetében az alapításkor /Bárczy István és Szabó Ervin törekvéseinek megfelelően/ az angolszász public library-t tekintették példaképnek. Ez az a könyvtártípus, amely a népkönyvtárak szellemi ínségkonyhája helyett a lakosság minden rétegét közéleti, szakmai és művészeti információkkal, felüldülést jelentő olvasmányokkal és egyéb

dokumentumokkal ellátó kulturális alapintézmény, s amely általánossá vált a civilizált világban. A két világháború között - noha a fővárosi könyvtár mindig megőrizte liberális nyitottságát, - meglehetősen eltávolodott ettől, a második világháború után pedig az egyik élharcosa lett a szocialista nevelő könyvtárnak. Ez az ideológiailag elkötelezett manipuláció sokat enyhült, ahogy a múlt rendszer művelődéspolitikája engedékenyebbé vált.

A nyolcvanas évek elejétől - közepétől tudatosan törekedtünk egy, a mai európai tendenciákkal egybevágó és a budapesti lakosság igényeinek megfelelő könyvtári fel fogás érvényesítésére. Az akkor kidolgozott és mostanra a gyakorlatban is beigazolódott hálózatfejlesztési elképzeléseink szerint kínálatunkkal messzemenően igazodunk a használok igényeihez, új dokumentumtípusokat és szolgáltatásokat /pl. hang- és videokazetták kölcsönzése, a folyóiratválaszték megújítása, a közhasznú információs szolgálat bevezetése/ honosítottunk meg, állománygyarapítási politikánkat a felsőbb elvárások helyett a konkrét kérésekhez igazítottuk, bátrabb selejtezési gyakorlatot folytattunk,

a könyvtárakat otthonosabbakká alakítottuk, az állományt az igényeknek megfelelően "tálaltuk". Hálózatunk egész rendszerét ezekhez az elvekhez /ún. családi és "kétfedeles" könyvtárak kifejlesztése, a gyerekszolgálat integrálása a teljes könyvtári kínálatba stb./ igazítottuk, s igyekeztünk minél gazdaságosabb és hatékonyabb megoldásokat /pl. központi szakmai ellátó szolgálat, gyorsjavító karbantartó szolgálat/ bevezetni. Mindezt egyre romló költségvetési feltételek mellett, erőink átcsoportosításával, jobb hasznosításával értük el.

Ebbéli törekvéseinket házon belül és kívül egyes szakmai körök bizonyos fenntartásokkal kísérték, azonban mára az eredmények önmagukért beszélnek, s az általunk képviselt irány mind kedvezőbb megítélést nyert a könyvtárügy egészében is. A szigorodó anyagi körülmények közepette csakis ezzel a dinamikus hozzáállással lehetett szolgáltatásainkat szinten tartani, sőt esetenként fejleszteni is.

A főváros lakosságának nyilvános könyvtári szolgálatát egységesen szervezett, a kerületek közigazgatási rendjéhez is igazodó hálózatban a központi könyvtár, 22 kerületi főkönyvtár és 68 kisebb-nagyobb fiókkönyvtár látja el. A hálózat még mindig igen egyenetlenül és hiányosan fedi le a főváros területét; a központi kerületek lakosai előnyösebb helyzetben vannak a könyvtári ellátás szempontjából. Nem kielégítő azonban az ő ellátásuk sem: a magyar vidéki nagyvárosok mindegyike sokkal jobban ellátott könyvtárilag, mint Budapest, s az európai nagyvárosok között is az utolsó helyen állunk /ld. mellékletek/. A főváros igazából csak a 20-as évek végén /a Wenckheim-palota megvásárlásával a központi könyvtár részére/ és a 70-es, 80-as években /néhány főkönyvtár megépítésével/ tett komolyabb erőfeszítéseket könyvtári helyzetének javítására. A legtöbb könyvtárunk átalakított épületben és helyiségekben, szűkös elhelyezési körülmények között működik. Az utóbbi években egyáltalán nem épült új könyvtár, viszont a társadalmi szervekkel és a kerületi önkormányzatokkal összefogva, több kisebb, alkalmatlan könyvtárépület feladása árán sikerült néhány fiókunkat még az idej nehéz évben is nagyobb vonzáskörrel kiszolgáló, igényesebb szolgáltatásokat nyújtó könyvtárrá alakítanunk.

A főváros lakossága - és ez különösen szembetűnő, ha más kulturális intézmények folyamatosan csökkenő igénybevételével vetjük egybe, - növekvő mértékben veszi igénybe könyvtárait. A beiratkozott olvasók száma - a beiratkozási díj jelentős megemelésének hatására bekövetkezett csökkenés után - lassabban, az igénybe vett könyvek, folyóiratok és egyéb dokumentumok száma rohamosan növekszik /1989: 4 360 886 kölcsönzött dokumentum, 1990: 4 611 747 kölcsönzött do-

kumentum/ mind a hálózatban, mind a központi könyvtárban.

A közművelődési könyvtári szolgálat - amely az iskola mellett, azt kiegészítve és folytatva a művelődés másik alapvető intézménye, - az információhoz való jog gyakorlását teszi lehetővé minden állampolgár számára azáltal, hogy ideológiai korlátok és politikai szempontok kizárásával gyűjti és adja használatba állományát mindenütt a világon; a közösségek, városok és községek fenntartásában működik /sok helyütt azonban az állam központi támogatását is élvezzi/ és lényegében ingyenes szolgáltatás. Mi is ezen elvi alapon állunk; mégis, az egyre növekvő fenntartási költségek és a költségvetési korlátok közé szorítva - más országok városi könyvtáraihoz hasonlóan - eddig két ízben is jelentős mértékben emeltük beiratkozási díjainkat és térítést kérünk szolgáltatásaink egy részéért.

A központi könyvtár a közművelődési feladatok tekintetében a legmagasabb szintű ellátásra hivatott. /Teljes körű választék; a különböző ismeretágak irodalma világnyelveken is; nemzetközi színvonalú és választékú újság- és folyóirat-kínálat! /Részben anyagi, részben elhelyezésbeli okok miatt csak igen hiányosan tudja teljesíteni idevágó feladatait. /Pl. a műszaki és a természettudományos gyűjtést még a nagyobb kerületi főkönyvtárak szintjén sem engedheti meg magának; a külföldi napilapok jó részét le kellett mondania, s egy sor értékes magazinra elő sem tudott fizetni. /A Budapest Gyűjtemény gazdagságát a két világháború között alapozták meg; a külön épületben elhelyezett Zenei Gyűjtemény a hetvenes évek eredménye. Hagyományosan - Szabó Ervinre visszemenően - gazdag a központi könyvtár társadalomtudományi állománya. Erre alapozva bízta a Művelődési és Közoktatási Minisztérium elődje a könyvtárra a szociológia országos szakkönyvtárának feladatait, de az ehhez szükséges anyagi feltételeket mindmáig nem biztosította. Mindezzel együtt a központi könyvtár Budapest leglátogatottabb nagykönyvtára (minden 16 évnél idősebb budapesti lakos használhatja), amely évente közel 150 ezer látogatót fogad. A beiratkozott olvasók száma kb. 15 ezer, köztük több ezer egyetemi és főiskolai hallgató.

A működési feltételek közül már szóltunk az épületek elégtelenségéről. Itt még azt említjük meg, hogy a meglévő, bérelt és birtokunkban lévő épületek állaga az évtizedek óta elmaradt tatarozások miatt /hiszen felújítási keretünk soha nem volt, ma sincs/ vészesen romlik.

Költségvetésünk egyre gyengülő mértékben fedezi működési kiadásainkat, bár igyekszünk saját bevételekhez /beiratkozási és térítési díjak, vállalkozások/ jutni és igénybe venni /a könyvtári kéréseket csak ritkán fogadó/ alapítványok támogatásait is. Nagy erőfeszí-

tesek árán jelenleg költségvetésünk mintegy 20%-át teszik ki saját bevételeink; féltő azonban, hogy a kilátásba helyezett új jogszabályok jelentős mértékben csökkenteni fogják ezt az arányt.

Általában a minden területen, s különösen a lakberek terén érezhető inflációs nyomás következtében egyre súlyosbodik helyzetünk. Munkatársaink fizetését részben a központi intézkedések, részben az utóbbi nyolc évben önszántunkból végrehajtott, mintegy 30%-os létszámcsökkentés révén sikerült eddig úgy-ahogy karbantartani; az emelkedő használati mutatók azonban arra mutatnak, hogy ez az út tovább nem járható, sőt létszámfejlesztésre lesz szükségünk.

Külön kell szólnunk a könyvek, folyóiratok és újságok drasztikusan és folyamatosan emelkedő áráiról. Sem a kellő választékot, sem a szükséges példányszámot nem tudjuk beszerzeni sem a hálózatban, sem a központi könyvtárban. Ez utóbbiban külön gond, hogy nincs elegendő pénzünk a külföldi irodalom beszerzésére, így a nemzetközi kitekintés lehetősége egyre szűkülően számunkra.

Technikai feltételeink között a legérzékenyebben érint bennünket a számítógépes nyilvántartási, feltáró és kölcsönzési rendszer hiánya. Ennek kialakításához részben pályázatok útján, részben saját vállalkozásaink bevételeiből megtettük az első lépéseket, de az igazi megoldást csak egy egyszerű, jelentősebb beruházás hozhatja.

A Fővárosi Közgyűlés Kulturális Bizottságától azt kérjük, hogy megvitatva e tájékoztatónkat és terveinket, alakítsa ki könyvtárpolitikai elképzelését, s ennek megfelelően szerepeltesse a könyvtári fejlesztéseket a főváros kulturális életére vonatkozó tervei között. Meggyőződésünk, hogy egy világváros kulturális infrastruktúrájának alapvető tényezője a könyvtári rendszer; szakmai lelkiismeretünk szerint eddigi lépéseink és jövő elképzeléseink egybeesnek a nemzetközi trendekkel, s megfelelnek a fővárosi szükségleteknek és lehetőségeknek.

A megvalósítás gazdasági feltételei nyilván csak hosszabb távon biztosíthatók. Legfontosabb beruházási szükségleteinket - a működési kiadások mellett - a következő időszak költségvetési javaslataiban fogjuk szerepeltetni. Ezek a következők: a központi könyvtár épületének teljes felújítása és egy raktári szárnyal való bővítése /illetve esetlegesen egy más megoldás a központi könyvtár elhelyezésére/; a középfokú ellátás épületfeltételeinek megteremtése néhány, főként külső kerületben /XVII., XXII., III/ és Budán /I, II, XII/; újabb kiskönyvtárak nyitása az alapfokú ellátás hiányainak pótlására /egyben számolva némely kisebb egységek bezárásával is/; végül a számítógépes és telekommunikációs infrastruktúránk kialakítása és fenntartása feltételeinek létrehozása.

Könnyebben és hamarabb teremthetők meg a könyvtári hálózat működtetésének politikai feltételei. Ez alatt azt értjük, hogy a főváros választott önkormányzati szervei fokozott figyelmet fordítsanak a könyvtári ellátás kérdéseire, hozzák meg a szükséges politikai döntéseket annak érdekében, hogy a kulturális területnek ez az ágazata az öt megillető helyre kerüljön és gondoskodásban részesüljön; ebben az irányban tett első lépésnek minősíthető a jelen tájékoztató megvitatása. Kívánatosnak, sőt szükségesnek látszik, hogy a Kulturális Bizottság teremtse meg a folyamatos társadalmi irányítás és kontroll szervezetét egy könyvtári felügyelő bizottság létrehozásával.

Kiss Jenő
főigazgató

A Kulturális Bizottság könyvtárunkba tett látogatására a következő számunkban visszatérünk. A tájékoztató teljes szövege a titkárságon rendelkezésre áll.

Szerk.

MIT VÁLLALHAT A KÖZKÖNYVTÁR?

A Francia Könyvtárosok Szövetségének állásfoglalása

Azt hiszem, nem vagyok egyedül abban, hogy az egyre nehezebbé váló körülmények között, az eddiginél pontosabban szeretném meghatározni és minél tisztábban szeretném látni, hol a közművelődési könyvtárak helye, és mi a szerepük a társadalomban. Milyen szolgáltatásokat várnak vagy várhatnak el tőlünk? Ezekből az elvárásokból melyek azok, amelyeket még fel kellene vállalnunk? Szakmánkon belül nagyon eltérőek er-

ről a véleményeink: felkészült szakemberek vitatkoznak késhegyre menően, és a gyűjtőkört, a szolgáltatások féleségét és milyenségét tekintve különböző helyeken húzzák meg a határvonalat. Ki szűkebben, ki tágabban értelmez. Én a tágabban értelmezők közé tartozom. Szeretném, ha a "közművelődési könyvtár" terminológiát átváltoztatnánk közkönyvtárrá, amely többet sejtet, mint a hagyományosan értelmezett előbbi; szeretném,

ha a korszerű közkönyvtár a társadalom centruma lenne, és sugározná magából mindazt az információtömeget, tudást és műveltséget, amely az emberek boldogulását elősegíti.

A napokban került a kezembe a *Public Library News* 1991. januári száma, amelyben érdeklődéssel olvastam a *Francia Könyvtárak Szövetsége Közkönyvtári csoportjának* állásfoglalását a közkönyvtárak helyéről és szerepéről a modern társadalomban. Magamban elneveztem a francia közkönyvtárosok Magna Chartájának. Főleg azért tetszett, mert tágan értelmezi a közkönyvtárak szerepkörét, mégpedig úgy, hogy ha a könyvtárak ennek az alapján szervezik munkájukat, a megfogalmazott funkciók felvállalásával tényleg a társadalom életének legfontosabb pontjává válnak. Úgy gondoltam, hogy az állásfoglalás gondolatait szabad fordításban és természetesen az én olvasatomban közzé teszem, ezzel is erősítve a közkönyvtári fogalom új értelmezése körüli vitát.

* * *

A közkönyvtárak lényegét a Felvilágosodás eszmevilágából, a Szabadság, Egyenlőség és Testvériség fogalmakból eredezteti, és összhangba hozza a Francia Alkotmánnyal. A három fogalom közkönyvtárakra vonatkoztatása számomra nagyon frappáns.

- **S z a b a d s á g:** a könyvtárak arra törekcsenek, hogy az embereknek adni tudják az intellektuális szabadság gyakorlásához szükséges segédeszközöket.

- **E g y e n l ő s é g:** a könyvtárak mindenkinek biztosítják bármely tudás megszerzésének jogát, függetlenül az oda betérő származásától, szociális helyzetétől stb.

- **T e s t v é r i s é g:** a közkönyvtárak élő jelképei az önkifejezési jog társadalmi elismerésének, mert előítéletek nélkül veszik tudomásul a könyvtárhasználók különböző véleményét, életstílusát és szokásait.

E három fogalomból kiindulva fogalmazták meg a francia közkönyvtárak misszióját: a társadalom lényegének alakításában a könyvtár a leghatékonyabb tényező úgy, mint közreműködő, eszközellátó és partner.

Az írástudatlanság növekedése egyre szűkegesebbé teszi az olvasás propagandáját, ami a könyvtárosok legfontosabb feladata. A könyvtár minden eszközével terjeszti a múlt és a jelen gondolatait, a művészeti és irodalmi alkotásokat, a tudományos és technikai ismereteket. Aktívan támogatja a kultúrát, a szellemi felfedezések és művészi felismerések örömeit kínálja, felébreszti a kíváncsiságot és a kritikai tevékenységet. Mindezeket úgy teszi, hogy összegyűjti a szórakozást a kultúrával. A kultúra

minden kifejezési formáját támogatja, egyszerre van jelen benne a magas művészet és a fogyasztási kultúra. Összegyűjti a jövőd számára a mai eredményeket. Mint az adott kor helyi történésze és tanúja alakítja ki gyűjteményét, így biztosítja a jövőnek az örökség gazdagságát. Ezért a könyvtárak hálózata a nemzeti örökség kollektív őrzője. De ez a feladat megfelelő feltételek nélkül nem teljesíthető. E feltételeket, a szolgáltatásokat, a gyűjteményeket, az alkalmazottakat, az épületeket a kormánytestületeknek és a helyi hatóságoknak közösen kell finanszírozniuk.

* * *

A nyilvános könyvtárakhoz való hozzáférés alkotmányos jog. Mindenki számára szabad lehetőség, a különböző kisebbségi csoportok, így pl. az etnikai közösségek, a börtönlakók, a csökkent szellemi képességűek vagy a testi fogyatékosok részére egyformán. A könyvtári munka minősége függ a gyűjtemények értékétől, a szolgáltatások színvonalától és folyamatosságától. A gyűjtemények minősége függ a gyűjtemény nagyságától, a vásárolt dokumentumok frissességétől, a gyűjtött információk skálájának szélességétől, a beszerzési források változatosságától, továbbá a piac választékától, és függ a dokumentumok kulturális, művészeti és dokumentációs értékétől. A könyvtárosoknak udvarias kiszolgálóknak kell lenniük, és kollektíven szavatolniuk kell a szolgáltatások folytonosságát. A könyvtárat mindig maga a könyvtáros menedzseli. A szakma társadalmi presztízisének és a társadalomból érkező szakmai igények kielégítésének első feltétele mindig a könyvtárosi gárda alkalmassága. Ehhez megfelelő létszámú kollektíva szükséges, mert csak így lehet biztosítani a szervezést, a vezetést, a különböző szolgáltatások hatékony és szabályos folytatását, így lehet gondoskodni valamennyi olvasó sajátos igényéről, és így lehet csak biztosítani a könyvtár helyét az innovációban és a kutatásban.

A könyvtáros közszolgálati alkalmazott és e státusa garanciákat nyújt függetlenségéhez, ahhoz, hogy munkáját folyamatosan, szakmai felelősséggel és a szakmai diszkreció betartásával végezze. Állami alkalmazotti megbízhatósága kötelezi, hogy szembe helyezkedjen bármilyen külső beavatkozással. Szakmai hozzáértése alapján dönt a különböző gyűjtemények gyarapításában és gondozásában. Döntéseinek érvényét semmilyen külső hatóság nem bírálhatja felül. Munkája olyan intellektuális felelősséggel jár, amelyet csak a megbecsülés és a függetlenség feltételei között gyakorolhat. Ez a munka hagyományaiban kötődik a tanításhoz és a kutatáshoz. Eleve csak úgy számíthat

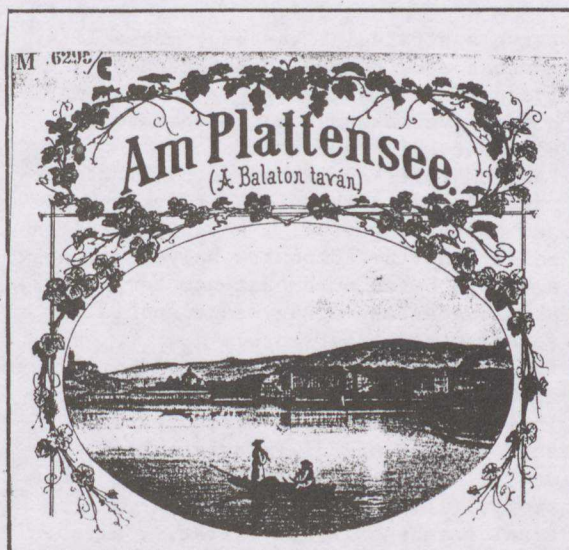
közérdeklődésre és közönségre, ha tüggetlen minden politikai kényszertől, vallási, társadalmi vagy kulturális csoportoktól, a partikularizmustól vagy a gazdasági érdekektől, vagy egyszerűen csak a pillanatnyi célszerűség nyomásától. Csak a könyvtári szabályzat világosan megfogalmazott alapelvei irányíthatják.

A könyvtáros a közönség érdekeit szolgálja, köteles biztosítani a minőségi szolgáltatást, és ehhez köteles támogatni

- a könyvtárosok és az olvasók érdekeinek védelmét,
- a könyvtárak minden típusának propagandáját,

- a könyvtárak képviselőit a francia, külföldi és nemzetközi intézményeknél.

Az állam pedig az ellátást köteles biztosítani annak érdekében, hogy minden francia polgár számára elérhető legyenek a könyvek és egyéb dokumentumok. A közkönyvtárak hálózata teljesíti a nemzeti érdekek misszióját, gazdagítja a nemzeti örökséget. Támogatja a kiadásokat, az alkotóképesség fejlesztését, a képzést, az információk társadalmi integrálódását. Az előbbiekből következik, hogy az államnak a helyi hatóságokkal együtt vállalnia kell a költségvetési hozzájárulást, a könyvtárak tevékenységének statisztikai és analitikai módszerekkel való értékelését, a helyi közösségek és intézmények részére történő tanácsadást és technikai segítséget. Az érdekelt partne-

rekkel együtt meg kell határozni és irányítani a nemzeti bibliográfiai hálózatot, kezdeményezni és támogatni kell a kooperációt, a technikai innovációt, a képzést és a kutatást.

Ezeket az elveket 1990. július 29-én elfogadta a Francia Könyvtárosok Szövetségének Közkönyvtári csoportja.

Az állásfoglalás teteleihez külön-külön tudatosan nem fűztem egyéni véleményt, kiki gondolja tovább, érdemes.

Tverdota Miklósné

ÁLLÁSFOGLALÁSOK a stratégiai terv második változatáról

A TDDSZ álláspontja

A stratégiai tervet a következő okok miatt nem tudja a TDDSZ helyi szervezete elfogadni:

- 1./ A stratégiai terv természete szerint nem "rugalmas eszköz" és nem "szűkszavúan" megfogalmazott terv, hanem szilárd célok és a célok megvalósításáért teendő lépések gyűjteménye 10-20-30 évre előre. Vagyis lehet, hogy az anyagi körülmények hátráltatják a terv megvalósítását, de ettől a terv célkitűzései nem változnak. Ezzel szemben ez a terv bevállaltan is változtatható, valamint a jövőre vonatkozóan elmosódott utalásokkal van tele (pl. II/3. fejezet utolsó bekezdése stb.)
- 2./ Az átfogó stratégiai tervből nem hagyhatók ki az egyes részlegek stratégiai tervei. A vezetőség az egyes részlegektől írásban nem kért tervet.

- 3./ Az 1986-os hálózatfejlesztési koncepció, amelyet a dolgozói kollektíva annak idején nem fogadott el, és a jelenlegi terv között is alapvető ellentmondások vannak. A gyakorlatban a 86-os koncepció valósul meg: az új stratégiai célok annak alapján nem érhetőek el! El kell dönteni: melyik az érvényes?

- 4./ A központi könyvtár fejlesztési koncepciója nincs sehol írásban rögzítve, sem ebben a stratégiai tervezetben, sem az 1986-os koncepcióban. (Osztályok megszüntetése, összevonása, szabadpolcos rendszer, olvasótermek átszervezése stb., amelyek sajnos nagyrészt nem értünk egyet, de dokumentum hiányában nem tudjuk megvitatni.) A központi könyvtár és a kerületi könyvtárak nincsenek megkülönböz-

tetve a stratégiai tervben, még a II/4. pontban sem, például nem tartanánk helyesnek, ha a központra is vonatkozna, hogy a gyermekeknek megkülönböztetett ellátást kell kapniuk.

- 5./ Bár nem következetesen, de található néhány konkrét célkitűzés a tervezetben. Nem értünk egyet pl. a következőkkel: a zenei könyvtár központba helyezése, hogy a hosszabb tanfolyamokat nem támogatják, a nyitvatartás meghagyása a speciális feldolgozás terhére stb.
- 6./ Egymásnak homlokegyenest ellentmondó tézisek olvashatóak az írásban: pl. "Az ingyenes és térítéses szolgáltatások között nem ott húzódik a határ, hogy alap- vagy kiegészítő szolgáltatásokról van-e szó... (III/1. pont)
Ezzel szemben: "A könyvtárat... olyan intézménynek tekintjük, amely ... elemi szolgáltatásait térítésmentesen nyújtja használóinak (IV/3. pont).
Vagy: A III/1. pont első bekezdésében az egymást követő két mondat hordoz ellentmondást: Vagy "végső soron" az alap- szolgáltatásokat kell nyújtani, vagy "értelmetlen a feladatok elsőbbségének összeállítására".
- 7./ A leírt koncepciónak nem megfelelő gyakorlatot tapasztalunk: Pl. az állományvédelem tökéletesítése (III/2. pont) érdekében megszűnt a fotózás, a selejtezésnél előzetes konzultáció helyett az érdekelt osztályok utólagos jóváhagyását kérik stb.
- 8./ Nem hagyható szó nélkül a tervezet nyakatekert stílusa, bikkfanyelven írt mondatai sem:
Pl. "kirekesztőleges" szó nem létezik a magyar nyelvben, legfeljebb "kirekesztő" avagy "kizárólagos".
"A teljes ismeretkörrel egy bizonyos szinten és megközelítésben átfogó közhasznú információszolgáltatás mellett szakirodalmi-szakmai tájékoztatást a helyismeret-helytörténet és a szociológia művelői-kutatói várhatnak el." Vagy "A differenciálás szempontjai: a szolgálati pontnak a könyvtári rendszerben elfoglalt helye, az igény tárgyának minősége, a fizetőképes kereslet." (II. 3.)
- 9./ Az 1991. április 4-i, illetve 11-iki beadványaira a mai napig sem kaptunk választ, arra hivatkozva, hogy mindezekre a stratégiai terv válaszol. Ez nem történt meg.

Benjámin Judit
TDDSZ ügyvivő

A főigazgató válasza

Nagyon sajnálom, hogy szervezetük egészében nem tudja elfogadni a stratégiai tervet. Föltételezem, ha a dokumentumról folytatott belső vitájukon jelen lehetett volna az intézetvezetés is, és sor kerülhetett volna a vitás kérdések közös megbeszélésére, az érvek ütköztetésére és a megközelítési szempontok egyeztetésére, talán nem lett volna ilyen sommásan elutasító szervezetük álláspontja, s közös erőfeszítéssel eredményesebben gondolkodhattunk volna együtt könyvtárunk jövőjéről. Így nem maradt más hátra, mint hogy írásbeli álláspontjukra pontonként írásban válaszoljak.

ad 1. A stratégiai terv természetéről érdemes volna szakmai vitát folytatni. Erre azonban itt nincs mód. Véleményem szerint a jelen körülmények között - de általában sem, - nem lehet, sőt nem szabad 30, de akár 10 évre szilárd célokat kitűzni, amelyeket a külső és belső körülmények és feltételek változásai ellenére, ha törnek, ha szakad meg kell valósítani. A stratégiai terv a jelenről és a jövőről jelenleg rendelkezésünkre álló információk alapján jelöli ki az irányokat, a célokat és a prioritásokat, amelyeket bizony módosítani kell a környezet változásainak megfelelően.

ad 2. Igaz. Éppen ezért a stratégiai terv 1. változatának kidolgozását egy hosszú konzultációsorozat előzte meg: minden szervezeti egység dolgozói közösségének, a Hálózati Tanácsnak, az Intézeti Tanács vezetésének módjában volt kifejtani elképzelését a stratégiai tervre vonatkozóan. Miután az 1. változat elkészült, elmondta róla véleményét a főkönyvtárigazgatóknak és a központi könyvtár osztályvezetőinek grémiuma /két lehetőség is nyílt erre/, az intézetben működő mindkét szakszervezet, az Intézeti Tanács, s miután valamennyi dolgozó számára három alkalom is adódott, hogy hozzászólhasson a tervezethez, dolgozta ki az intézetvezetés a 2. változatot. Nem tartom azonban módszertanilag helyes megoldásnak, hogy a könyvtár stratégiai terve a részlegek stratégiai terveiből adódjék össze, ahogyan Önök javasolják /"A vezetőség az egyes részlegektől írásban nem kért tervet."/ Viszont szükségesnek látom, hogy a könyvtár egyes szervezeti egységeinek ugyan csak meglegyenek a testükre szabott, de a könyvtár egészéhez illeszkedő stratégiai tervei, ahogyan ez a 2. változat 3. lapján olvasható. Ezek azonban csak azt követően dolgozhatók ki, hogy a fenntartó jóváhagyta a könyvtár egészének stratégiai tervét.

ad 3. Én nem állítanám, hogy a kollektíva nem fogadta el az 1986-os hálózatfejlesztési koncepciót. /Ld. az irattárban hozzáférhető dokumentációt./ Volt, aki elvetette, volt, aki fenntartásokkal fogadta el, volt, aki kezdettől fogva helyeselte. /Külön vitát lehetne nyitni egyébként arról a kérdésről, hogy vajon egy szakmai koncepció helytálló volta szavazás kérdése-e vagy sem, de hagyjuk./ A gyakorlat tanúsága, az e tárgyban rendezett tapasztalatcserék és visszacsatoló vizsgálatok szerint a koncepció helytállónak bizonyult és a lehetőségeink adta keretek között sikeresen halad előre realizálása; mindenestre örömmel veszek minden olyan munkatársi kezdeményezést, amely a koncepció és jelen gyakorlatunk viszonyának elemzésére irányul.

Véleményem szerint a stratégiai terv az 1986-os koncepció - mutatis mutandis - szerves folytatása. Ha a TDDSZ szervezete ezt nem így látja, esetleg újabb szakmai vitát lehetne e kérdésről rendezni /a legutóbbi 1991. május 30-án volt a XVI. kerületi főkönyvtárban, de 1991. június 19-én is szóba kerültek ezek a kérdések a XV. kerületi főkönyvtár megnyitóján/; az intézetvezetés örömmel venne benne részt. - Egyébként is: ha a TDDSZ szervezete szerint egymást kizáró két koncepció rejlik a hálózatfejlesztési és a stratégiai terv mögött, s javaslat szerint el kell döntenit, melyik az érvényes, hadd kérdezem meg, Önök szerint melyik legyen az? Ha egyik sem, mi a harmadik?

ad 4. A központi könyvtár fejlesztési koncepciója valóban nincs rögzítve sem az 1986-os hálózatfejlesztési koncepcióban, sem ebben a stratégiai tervben. A stratégiai terv csak a központi könyvtár legfontosabb stratégiai céljaival foglalkozik, pontosan a központi könyvtárra kidolgozott koncepció alapján. /Helyhiány miatt nem adom meg a bibliográfiai adatokat, de javasolom a Könyvtári Híradó utolsó öt évfolyamát áttanulmányozni, s elolvasni benne azokat a közleményeket, amelyek a központi könyvtár koncepcióját taglalják. Ezekon túlmenően két füzet jelent meg, amelyben egy munkabizottság fejtegette ki a központi könyvtárra vonatkozó koncepciót, s amelyet széles körben, több ízben vitattak meg a központi könyvtár dolgozói; hozzászólásra külső szakértőket is felkértünk. Természetesen a korábban leírtak azóta is már némiképp módosultak az időközben beállt fejlemények következtében./ - Zárójeles megjegyzésünkkel, amely szerint nem értenek egyet pl. egyes osztályok megszüntetésével, a szabadpolcos rendszerrel, az olvasótermek átszervezésével, nem tudok mit kezdeni, mert ezek olyan horderejű kérdések, amelyek részletes szakmai indoklást igényelnek. Javasolom, ha szükségesnek tartják, vitassuk meg ismét ezeket a kérdéseket, bár úgy látom, a korábbi vitákban már elhang-

zott minden pro és kontra érv, s éppen e viták segítettek hozzá egy jövőbe mutató fejlesztés megindításához. /Idekivánkozok egyébként ismét a megjegyzés: szakmai kérdésekről nem szabad szavazással döntenit./ - Még ehhez

ad 5. Néhány konkrét célkitűzéssel nem értenek egyet. A válaszom:

- A Zenei Gyűjtemény ellehetetlenülő elhelyezési körülményeit bűn lenne, ha nem venné észre az intézetvezetés. Az elhelyezési probléma megoldásának kívánatos alternatívájaként vette számításba a központi könyvtár épületeit, vagy azokhoz közeli helyiségeket. Mi a TDDSZ szervezetének a javaslata?

- Anyagi eszközeink aligha engedik meg, hogy a képzés és továbbképzés költségeit a könyvtár teljes egészükben állja, különösen, ha alapképzésről van szó, mint ebben az esetben is. Ha az utánpótlásunkat a képző intézmények végzettségéből biztosíthatjuk, akkor ezt kell tennünk. A munka melletti tanulásra ez esetben nem indokolt munkaidőkedvezményt és tandíjtérítést adnunk.

- Használóink többségének elsődleges érdeke, hogy a központi könyvtár a lehető leghosszabb ideig legyen nyitva, hogy legalább az elemi szolgáltatásokhoz hozzá tudjanak férni. Ezzel szemben hátrább kell sorolnunk - ha az anyagi feltételek erre kényszerítenek - a speciális feldolgozásokat. Ha ez az elsőbbségi sorrend egyáltalán kérdésessé válhat, ebben a fenntartónknak kell állástfoglalnia. /Egyébként megkérdezzük használóinkat is, ők milyen elsőbbségi rendet állítanának fel szolgáltatásaink között./

- Úgy értsem a példaszorú felsorolás végén álló stb.-t, hogy valamennyi konkrét célkitűzéssel nem értenek egyet? Ez esetben mégis kérem, sorolják fel azokat a célokat, amelyeket kérdésesnek tartanak, s azokat is, amelyekkel egyetértenek.

ad 6. Én nem tartom két homlokegyenest ellentmondó tézisnek azt, hogy az ingyenes és térítéses szolgáltatások között nem aszerint húzzuk meg a határt, hogy alapszolgáltatásról /tehát a dokumentumok és információknak a használókhoz való eljuttatásáról/ van-e szó, vagy sem, s ugyanakkor elemi szolgáltatásokat ingyen adunk. Példával élve: a könyvek kölcsönzése ingyenes, az AV-dokumentumoké térítéses, bár mindkettő alapszolgáltatás, mert a dokumentumok rendelkezésre bocsátást jelenti. - Ugyanez vonatkozik a III. l. pont két mondatának látszólagos ellentmondására, ami világosabb fogalmazással ki-küszöbölhetőnek látszik.

ad 7. Az állományvédelmet tökéletesíteni kell; igaz. A fotózás olyan szolgáltatás, amelyet közpénzből egyre kevésbé támogatunk; ezért olyan megoldást keresünk, hogy

a szolgáltatás ne szűnjön meg, de a fizetőképes kereslethez igazodjék.

- A selejtezés rendje az, hogy a selejtezési javaslatot az érdekelt osztályok véleményezik, s nem utólagosan hagyják jóvá.
- A stb-vel ismét nem tudok mit kezdeni.

ad 8. Sajnálatos, hogy a tervezet stílusát nyakatekertnek ítélik.

Bizonyára igazuk van. Ezért örülnék, ha vállalkoznának a stiláris átfésülésre, mert nem mindegy az, milyen formában kerül fenntartónk elé ez a dokumentum.

ad 9. Az 1991. április 4-i és 11-i beadványaira 1991. május 9-én válaszoltam, dr. Révy Eszter ügyintézőhöz intézett levélben. Egyébként úgy vélem, hogy az akkor tárgyalt téma nem a stratégiai terv problé-

mája, s erre sem szóban, sem írásban nem tettem utalást.

Végezetül megjegyzem, hogy megítélésem szerint kifogásaik és észrevételeik alapvetően nem kérdőjelezik meg a stratégiai terv lényegét, a legfontosabb célok, irányok, el-sőbbbségek megállapítását, ezért úgy vélem, hogy nincs szükség - kisebb javításoktól eltekintve - a dokumentum átdolgozására, pláne új készítésére.

Még egyszer megköszönöm észrevételeiket azzal, hogy számítok további segítőkész együttműködésükre a fővárosi lakosság könyvtári ellátása érdekében.

Kiss Jenő
főigazgató

CSALÓKA EMLÉKEINK

avagy lesz-e valaha objektív könyvtártörténet?

Román József

Távolodóban

(Életrajzi vázlat)

Azok a hülyeségek
a maguk idejében nem voltak
hülyeségek.

Petri György: *Távolodóban*

Tavaly jelent meg a Tények és tanúk sorozatban Román József Távolodóban c. önéletrajza, ennek újraolvasása készített töprengésre.

A fiatalabb kollegák a szerzőt a Valóság hasábjairól, mint művészetelméleti írót, a XX. század képzőművészetének értelmezőjét ismerhetik. Nekünk, idősebbeknek azonban az ötvenes években kollegánk volt. Igen, éppen azokban az "ötvenes években", amelyekről ma már csak borzongva beszélünk, de mégis csak ez volt az ifjúságunk... Román József könyvének utolsó három fejezete pedig éppen a könyvtárban, pontosabban a központi könyvtárban töltött éveiről szól, 1949-től 1956-ig.

A könyv a szó 19. századi értelmében fejlődésregény: a szocializmus-kommunizmus eszméjének megismerése, következetes, áldo-

A könyvtári közösség a külső zavarok és viharok ellenére viszonylag jól működött. Tudtuk, kik a besúgók - így R. L. egykori rabbinövendék, túlbuzgó és túlburjánzó jó elvtárs, egyszer a lépcsőházban véletlenül kiborította az aktatáskáját. Az egyik kolléga segített összeszedni a szétszórt leveleket, az ávónak szóló jelentések és feljelentések tömegét. Másokat is számon tartottunk, de emiatt senki nem izgult, összeesküvést nem szőttünk, fegyvert, röpcsiket nem rejtegettünk, kissé szabadabban beszél-tünk és érintkeztünk, mint átlagosan terrorizált polgár-társaink. Talán többet is merésztünk? Amikor megtudtuk, hogy az egyik legkedvesebb kollégánknak családostul kitelepítik, az egész könyvtár - a túlbuzgók kivételével - kétségbeesett, sokan sírtak, de még az üzemi háromszög is összeült, s tanácskoztunk, mit tehetnénk. Dienes és Pataki megkíséreltek közbenjárni a felsőbb szerveknél, de amikor igazgatónkat faggattuk, milyen esélyek vannak, lehervadt mozdulattal mondta: - Tudjátok? ... már Moszkvában... - de nem folytatta.

Remek kultúresteket rendeztünk, a hármasszellemi vontató: Mentés Ili, Dobrovits Tekla és Marót Miklós pompás szövegeket és dalokat szerettek, e „rendezvényeknek” híre ment, legtöbbször a felsőbb szervek, tanács, pártbizottság képviselői is ott ültek az első sorban, s a szellemes csipkelődést könnycsorgató nevetéssel fogadták. Különböző pártösszekezdőnk az egykori famunkás, majd diplomata, nagy káder Kutas István felesége, Kutas Jutka volt, akivel régen a mozgalomban, leginkább az MTE-ben gyakran találkoztunk, csakhogy ők nem járták ki a párizsi iskolát, az álláspontokat az átlagnál is merevebben képviselték, s bizonyára a mély mentalitásbeli különbségek miatt, Jutka engem kiváltképpen rühellt, s megvallom, ezt nem csupán hízelgőnek találtam, de azért sem zavart, mivel a könyvtári decimátornál magasabbra ívelő karriert nem óhajtottam. Ellenszenvem néhány hónap múlva egy incidens kapcsán erőteljesen igazolódott.

zatvállaló szolgálata és a kiábrándulás. Ebből fakadnak erényei és hibái. Erénye az adott környezet levegőjének szinte tapintható érzékeltetése. A ferencvárosi félproletár életmód leírása pl. helyet kaphatna bármelyik városszociológiai antológiában, a baloldali mozgalmak egyszerre gyanakvó és egymást segítő emberi viszonyainak ábrázolása sok mindent érthetővé tesz a későbbi korok olvasójának. Vonatkozik ez a párizsi emigrációs évekre, a vernet-i fogolytáborra, a német megszállók elleni harcra, és a könyvtári mikrotársadalom bemutatására is. Ugyanakkor hosszan és unalmasan, önmagát ismételve szembesíti a "szent szövegeket", Marx és a többi klasszikus tanításait a létező szocializmus általa csodálkozva tapasztalt gyakorlatával. Ami számomra 15 éves gyerekeknek abszolút nyilvánvaló volt a Rajk-per idején, azt a Párizsból hazatért hívő kommunista értetlenül nézte.

Node térjünk vissza a kis könyvtárunkat érintő fejezetekre. Minden önéletrajz szubjektív, szerzője rokon- és ellenszenvai alapján íródik, ez fokozottan áll Román József emlékezéseire is. Nagy szeretettel ír pl. Marót Miklósról, /jelenleg az Egyetemi Könyvtár aligazgatója/, a szabadság után hozzánk került Rajk Júliáról, Máté István asztalosról. stb. Ezeket az érzéseit magam is osztom. Nem tudok azonban szó nélkül elmenni a Remete Lászlót érintő részletek mellett. Román Remetét mint elvakult, dogmatikus kommunistát mutatja be. Ez még nem volna baj, sok világnézetnek volt és van elvakult, minden másra érzéketlen követője.

Azonban Román azt írja, hogy más kollégák látták a Remete kiborult táskájából előkerülő, az ÁVH-nak címzett feljelentéseket, 1956 októberében pedig egyik munkatársnő szeme látára tépte szét kommunista párttagkönyvét. Ilyen súlyos vádatok nem szabad a pontos forrás megnevezése nélkül leírni. Ha az illető adatközlők nem vállalják nevükkel az állításukat, akkor ez kétségeket ébreszt az olvasóban. /A kézirat ugyan 1986-ban készült, de 1990-ben jelent meg, tehát bántódása már senkinek se lett volna./

Én magam 1962-ig kerületi könyvtárakban dolgoztam, Románt, Remetét és a többi központi kollégát csak szakszervezeti vagy dolgozói gyűlésekről ismertem. Később azonban hosszú éveig Remete László a főnököm volt. A Kádár-korszakban /előbb méginkább/ létezett a hangulatjelentés intézménye, valójában a politikai hírgyűjtés egyik eszköze. A párttagoknak kellett írni munkacsoportjuk beszédtemáiról. Mivel a szociológiai osztályon Remete volt az egyetlen párttag, ez a kedves feladat reá hárult. Ezt úgy oldotta meg, hogy mindig megkérdezett minket, mit írjon, és közösen összeizzadtunk valamilyen semmitmondó szöveget. /Ha a Párt országosan így informálódott, akkor az a csoda, hogy nem roppant össze hamarabb./

Mindez sokak szemében lényegtelen részlet volna, azonban arra gondolok, hogy valaki talán meg fogja írni a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár történetének második kötetét, esetleg újraírja az egészet. Mert az első kötet, éppen Remete doktor munkája, a baloldali osztályszempontú történetírás szabályai szerint készült, különösen az 1919-1945 közötti időszakról szóló rész. Nem volna jó, ha utódaink /vagy mai ifjabb kortársaink/ közül valaki Román József könyvét alapvető forrásmunkának tekintené és az ellenkező irányban lenne elfogult. Hiszen éppen ebben a könyvben időbeli tévedések, ténybeli pontatlanságok vannak. Román például azt írja, hogy a könyvbeszerzés és feldolgozás új rendszerét ő maga szervezte meg. A régi kollégák egymástól független emlékei szerint viszont Nagy Borbála, Szász Károly, Mentés Béláné és sokan mások hozták ezt létre. Nagy különbség! Mentés Béláné előbb a szerzeményezés, majd a Budapest Gyűjtemény osztályvezetője volt, innen ment nyugdíjba. Őnéki tűnt fel, hogy Román más keresztnévet adott azoknak, akiket legjobb barátaiként említ, pl. Magos Gábornét, akit mindenki Juca-ként ismert, Jutkának nevezett. Magam is észrevettem, hogy a rosszemlékű Lukácsot igazgatóként mutatja be, aki pedig aligazgató volt Winterné igazgatósága idején. Más példákat is hozhatnék a pontatlanságra, de erre most nincs hely. /De azért, hogy segítsek a jövőnek, feloldok két monogramot: A. B. = Köves Erzsébet, nemrégien halt meg, mint a Rakéta főszerkesztője; férje C. = Erdős Péter, az a bizonyos, akit a Lemezgyár teljhatalmú cenzoraként egységesen utált az egész könnyűzenei világ./

Lenne néhány javaslatom a jövőre, remélhetőleg a pozitívista könyvtártörténetek megszületése érdekében.

1. Meg kellene nézni, hogy a Titkárságon még megtalálható-e az a "zömök"-nek becézett személyi nyilvántartó könyv, amelyben még a harmincas években kezdték el jegyezni az alkalmazottak adatait. Ha megvan, sürgősen állományba kell venni és a Budapest Gyűjteménynek megőrzésre átadni. Ha pillanatnyilag nem található, Máthé Imréné, a Titkárság nyugalmazott vezetője bizonyára tud róla felvilágosítást adni.

2. A fenti "zömök", az évkönyvek, a Híradó és más hozzáférhető dokumentumok alapján 1945-től össze kellene állítani a főigazgatók, helyetteseik és az osztályvezetők hivatalba lépésének és szolgálatuk végének kronológiáját. 1949-1989 között a mindenkorai párttitkárok is idesorolandók. Ez lehetne a váza minden további történetírásnak.

Második lépésként az egyes kerületekben a könyvtárak /az időközben megszűnteket beleértve/ vezetőiről is készíteni kellene ilyen időrendi táblázatot.

3. Már a TDDSZ egyik beadványában javasoltuk, most ismételten kérem, teremtse meg

az intézetvezetőség annak a lehetőségét, hogy vállalkozókedvű munkatársak magnósza-lagra vegyék idősebb kollegáik emlékeit, mind a hálózatban, mind a központi könyvtárban. A legtöbb embernek fogalma sincs arról, kinek a lábnyomát tapodja munkahelyén, hányan hallottak pl. a XIII. kerületi főkönyvtárban a Vág utcáról, vagy a központi tájékoztatóban pl. Rubinyi Györgyről, Szalai Györgyről, Kiss Ferencről? /Utóbbi kettőről Román József is ír./ Tehát fel kellene keresni a nyugdíjas kollegákat és beszéltetni őket, ha nem is értünk mindennel egyet, amit mondanak. A szalagokat azután szintén a Budapest Gyűjteményben kellene őrizni, az adat-

közlők kívánsága esetén zárolni.

Írásomat vitacikknek szánom, de csak Luther mondásával fejezhetem be: Itt állok és nem tehetek másként!

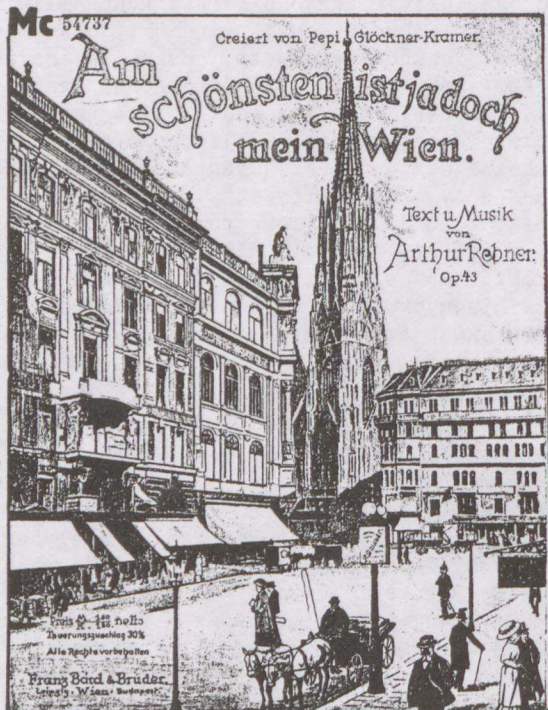
Ami pedig Román József könyvét illeti: olvassák el a kollegák minél többen és utána írják meg véleményüket.

Hiripi Lajosné

Az intézetvezetés - közzélése szerint - bárkinek, aki visszaemlékezések gyűjtésére vállalkozik, messzemenő segítséget ad a technikai eszközök rendelkezésre bocsátásával.

ZENÉS ÚTIKÉPEK

A Wiener Stadt- und Landesbibliothek kiállítása a Központi Könyvtárban

Rólam lepergett a Kodály-módszer, mondhatni zenei félanalafabéta maradtam. Rádásul ízlésem formálódását jócskán befolyásolhatta az á n t i v i l á g valamely kispolgáriság-ellenes kulturkampánya, így aztán hidegen hagy a bécsi operett csillogása, nem andalít a valcer, szívem sem ver hevesebben egy induló hallatán, és már csak nemzedéki okokból sem pattanok táncra a Triccs-traccs-polka ritmusára. Minden feltétel adott volt tehát, hogy a legkisebb kíváncsiság se ébredjen bennem a "keringő évszázadának" szórakoztató zenéjét felidéző kottakiállítás iránt.

Hogy ez mégsem így történt, abban nem kis szerepe volt J o h a n n Z i e g - l e r úrnak, a kiállítás rendezőjének, aki a híres bécsi építész, Adolf Loos egykori lakásában nemrégiben berendezett zenei gyűjtemény vezetője. Az ő élénk taglejtésekkel kísért szakkomentárjai - rövidített változatuk olvasható a szép kivitelű kétnyelvű katalógusban -, és a bécsi zenei hagyományok e g é s z e iránti feltétlen rajongása nálam prózaibb lelkekben is felkeltette volna az érdeklődést a falakon sorakozó dokumentumok iránt.

De nemcsak a zenebarátok számára beszédesek ezek a nyomtatványok. A kottaborítókat ugyanis metszetek, nyomatok díszítik, többnyire város- és tájképek, de találni egy-egy ünnepi eseményt, idilli vagy éppen humoros jelenetet megörökítő ábrázolást is.

A tematikus válogatás kulcsszava: az u t a z á s. A "keringő évszázada" egyben a gőzvasút és a gőzhajó évszázada is volt. Mind szélesebb polgári rétegek számára vált akkoriban elérhető szórakozássá a - kor lép- téke szerint - távoli turisztikai látványosságok, elegáns gyógyüdülőhelyek felkeresése. A bemutatott anyag azt a történeti folyamatot illusztrálja, ahogyan az utazás, és általában a nyaralás "luxusa" beépült a polgári középosztály életmódjába.

A "Reiselust" megélénkülését a zenei divat is tükrözte. A korszak sikeres zeneszerző-karmesterei - a Strauss-dinasztia tagjai, a cseh Labitzky, Ziehrer és a többiek - szívesen nyúltak e témához. Maguk is gyakran indultak hosszabb turnéokra és tisztelgő kompozíciókban emlékeztek meg vendégszerepléseik színhelyeiről.

A rajzokon a legnépszerűbb "Kurortok" és a "Baedeker-utazások" gyakori célpontjai: Karlsbad promenádja, a Rajna-völgye

romantikus várromjai, velencei lagúnák és homokdűnés északi-tengeri fürdőhelyek. Részletgazdag vedutákon tárulnak elénk a nagyobb városok, Salzburg, Prága és Párizs nevezetességei. És persze elsősorban Bécs érdekességei, mert hiszen - ahogy az egyik kuplé címe mondja - "Am schönsten ist ja doch mein Wien". Akinek pedig Párizsba utazni - egy másik dalt idézve - "zu weit a bisserl is", az kirándulóvonatokon dőcöggett ki a város környéki falvakba, ha el nem taposta a vonatot megrohmozó tömeg, ahogyan azt egy Ziehrer-polka borítóján látható karikatúra mutatja.

Magyarországot néhány pest-budai panoráma és egy jellegzetes balatoni idill képviseli: a holdvilágos tavon ringó ladikban bő gatyás halászok tilinkóznak.

Ne kérjük túlzottan számon e képeken a hitelességet. Az életérzés, ami az illusztrátorok stílusából árad, megfelel a valcek és a sramlik hangulatának. És akit talán kevésbé ragad meg a rajzok úgynevezett "naív bája", annak is elismeréssel kell adóznia a kidolgozás aprólékossága, a régi mesterek műgondja iránt. E mulandó, mégis

mívesen megformált lapok egy talán végképp letűnt tárgykultúra emlékei.

Ugyanakkor egy nagyon is modern civilizációs jelenségkör első dokumentumai is. A dalok és a képek hírverést jelentettek az adott nyaralóhelynek. Reklámhordók is tehát e nyomtatványok, a napjainkra kiteljesedő szabadidő-piac árucikkei. Egyben olyan t ö m e g k o m m u n i k á c i ó s ő s m é d i u m o k, amelyek, akárcsak a kor "panorámaszínházai", az "optikai mutatványok" vagy később a "photograph-képcsarnokok", eszközei voltak annak a folyamatnak, melynek során egyre több képi információ tette láthatóvá a távoli látványokat, és "átélhetővé" a gyakran elérhetetlen élményeket, hogy ezzel párhuzamosan mindinkább szabványosított tömegfikciók nyomuljanak az egyéni tapasztalat és mérlegelés helyére. A videokultura nem a semmiből született.

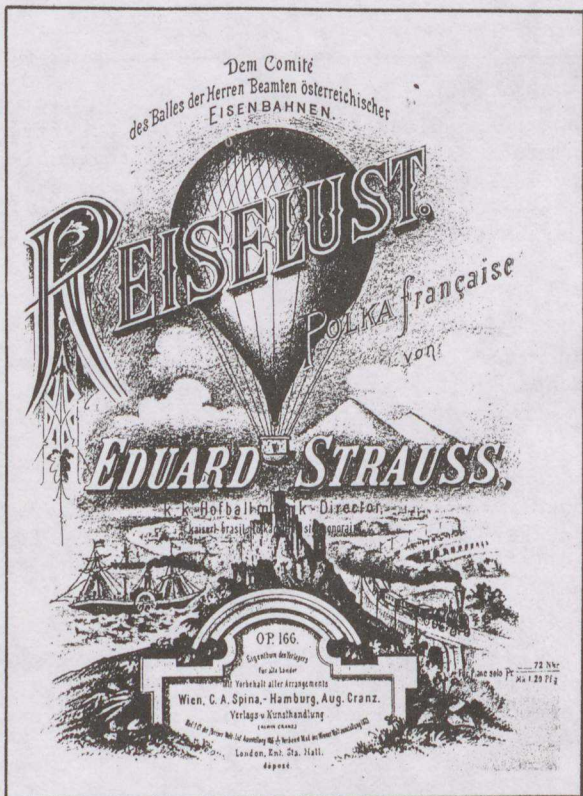
A hetvenkilenc "zenés útikép" a Budapest-gyűjtemény tavaly téli bécsi bemutatkozásának viszonzásaként érkezett hozzánk, és november végéig tekinthető meg a központi épületben.

Sándor Tibor

Az állatok etetése tilos! avagy miért hápognak a szamarak

Hamár! Mi madarak csipcsirip mint köztudomású csipcsirip a levegőben repkedünk csipcsirip /továbbiakban csépé/. Fészket a fákon rakunk csépé. Tehát a kúszó -, úszó -, és mászó állatoktól csépé életteret nem veszünk el csépé. Igaz, megtörténhet csépé, hogy egyszer-egyszer mennyei áldást küldünk a fejükre csépé, de ez a véletlen műve csépé csupán. Táplálékunkat jövő évtől csépé, reméljük más vidékről hozzák nekünk csépé, mint az ugri-bugriknak, úszó-kúszóknak csépé. Nehezen végezhető repkedéseink közben már régóta figyeljük egymás hátát csépé, de mi azért mégsem szeretjük a kalickát csépé. És aki a szárnyait most kezdi próbálgatni az is hamar rájön, hogy ott szűk a hely, vagy ha nem, akkor nem szeret repülni. Mellesleg, ha akadnak "madárvédő golyókapkodók" /ld. Pon-pom meséi/ azok aligha lehetnek állatgyűlölők.

G. K. palimadár

Nyilvánosság

A Fővárosi Önkormányzat Kulturális Bizottsága október 8-án könyvtárunkban tartotta ki-helyezett ülését. Igazgatóságunk október 16-án számolt be az ülés eredményeiről szakmai vezetőinknek és a központi könyvtár dolgozóinak.

Főkönyvtár-igazgatói és osztályvezetői értekezlet zajlott le szeptember 19-én. Költségvetésünk jelen állása - rendszeresen visszatérő téma - volt gazdasági igazgatónk beszámolójának tárgya. A végkicsengés: nem állunk rosszul /várhatólag részünk lesz pl. évvégi jutalomban/...

Újságunk múlt havi száma még nem közölhetett végleges pályázati toplistát. A harmadik helyre a VII. kerület mellé holtversenyben befutott még a Zenei Gyűjtemény is 400 ezer forint nyereménnyel.

Vizsgálódás, feltérképezés folyik a hálózatban. Szakreferensek bukkannak fel különböző pontokon munkamegosztásbeli, létszám-és bértömeg-problémákat feszegetve. Eredmény: legföllebb, ha jövőre.

A XIV. kerületi főkönyvtár október 1-én megkezdte átköltözését a volt Kassák klubba. Nyitás decemberben. Haj-rá!

Személyi hírek

K I T Ű N T E T É S E K

PRO BIBLIOTHECA CIVICA

Jakubecz Ilona /XI./, Szalai Ágnes /Zenei Gyűjtemény/.

FŐIGAZGATÓI DÍCSÉRET

Atkári Gyözőné /XX./, Bencsikné Kucska Zsuzsanna /VI./, Dutka Ákosné /XVI./, Fábiánné Kovács Katalin /XXI./, Fülöp Julianna /Olvasószolgálati Főoszt./, Gyenge Katalin /I./, Horváth Istvánné /XV./, Ilinszky Lidia /IV./, Jakab Andrásné /Pénzügyi oszt./, Jakub Ágnes /XVIII./, Jenny Katalin /Zenei Gyűjt./, Kelemen Tamás /XI./, Kiss Edit /Szerzeményezési oszt./, Kovách Margit /Szerzeményezési oszt./, Kőrösi András /VII./, Krecsmáry Lászlóné /XII./, Major Andrásné /Kötészet/, Mészáros Ildikó /VI./, Németh József /Olvasószolgálati főoszt./, Rátky Ágnes /IX./, Régnér Róbert /IV./, Siska Lajos /ÜFO/, Soltész Anna /XX./, Szabó Kinga /V./, Szerdahelyi Edit /II./, Szőlősi Gáborné /XV./, Szóts Erika /IV./, Tompek Lászlóné /XIII./, Török Gyuláné /II./, Varju Lajosné /XVIII./, Viczián Györgyné /XI./, Virányi Ágnes /II./.

Mind a IV., mind a VI. kerület kimerítette dokumentum-beszerezési kereteit. Arra hivatkoznak, hogy bevételeik többléte majd fedezi kiadásait - ha külön főigazgatói engedélyt kapnak e pénzügyi tranzakcióra.

Somogyi József

TDDSZ hírek

S e g é l y e k

Tagságunk 19, 18 év alatti gyermekei számára tudunk fejtenként 600.-Ft őszi nevelési segélyt biztosítani. Örömkre szolgált az is, hogy Abonyi Katalin férjhez menetele alkalmából szintén volt lehetőségünk segélyt kiutalni.

E g y é b

Kiss Jenő főigazgató úrnak egyes vezetők jutalmazására tett javaslatára /Bánhegyi Gyuláné, Gerő Péter, Tverdota Miklósné dr., Richlich Ilona, Kovács Verona, Maruszkai József, személyenként 20 000 Ft./ - személyektől teljesen függetlenül, elvi alapokon - véleményünket a következő számban kívánjuk ismertetni.

Dr. Révy Eszter
TDDSZ bizalmi

JUTALOM

Kiemelkedő munkáért rendkívüli jutalomban részesültek Bánhegyi Gyuláné /Szerzeményezési oszt./, Gerő Péter /Számítógépesítési oszt./, Kovács Verona /III./, Maruszkai József /XIV./, Szabó Jánosné /XIII./, Tverdota Miklósné dr. /X./.

K i n e v e z é s

Gócza Gyulánét az Országos Idegennyelvű Könyvtár Zeneműtárának volt vezetőjét, a Zenei Gyűjtemény főosztályvezetőjének.

Ú j m u n k a t á r s a k

Dercsényi Szilvia könyvtáros XIII. ker. főkönyvtár, Forgács Anita könyvtáros XI/3. sz. kerületi könyvtár, Szabóné Székelyi Rozália könyvtáros XIII. kerületi főkönyvtár.

S z ü l e t é s

Károlyiné Nagy Mariannak /központi könyvtár olvasószolgálat/ Tibor nevű kisfia született. A szülőknek és a kisfiúnak jó egészséget kívánunk!

H e l y e s b í t é s

Dr. Csománé Kőszegi Annát - a Híradó szeptemberi számában közöltekkel ellentétben - nem a XI/3. sz. fiókkönyvtár, hanem a XI/2. sz. fiókkönyvtár vezetőjévé nevezték ki. Elnézést kérünk.